

ŞİZOFRENİ VE OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDA ZİHİN KURAMI BECERİLERİ: SOSYAL BİLİŞ FİLM TESTİ İLE DEĞERLENDİRME

Ceren Hıdıroğlu Ongun¹, Serra Şandor², Mehmet Can Tanfer³, Sena Gürkaş⁴, Simge Ece Erer⁵,
İbrahim Emre Bora⁴

¹Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

²İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü ³Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji
Doktora Programı ⁴Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

⁵İşık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Giriş: Sosyal biliş, hem şizofreni hem de otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı alan bireylerde bozulma gösteren bilişsel alanlardandır. Ancak bu iki klinik grubu yetişkinlikte sosyal bilişsel işlevler açısından karşılaştıran çalışmalar sınırlıdır. Şizofreni ve OSB’de bu işlevlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, bu konunun ortak ve ayrışan mekanizmalarını daha iyi anlamaya ve bu hastalıklarda fenotipik düzeyde bir örtüşmeyi yansıtmayı yansıtmadığına dair süregelen tartışmalara katkı sağlayabilir. Bu çalışmada (1) Sosyal Biliş Film Testi (SBFT) ile şizofreni ve OSB tanılı bireyler ile sağlıklı kontrollerin zihin kuramı (ZK) performansları karşılaştırılmış ve (2) ZK becerileri ile klinik değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Yöntemler: Çalışmanın örneklemini DEÜ Psikiyatri Anabilim Dalı’nda izlenen 29 OSB (n=29; 27 erkek), 30 şizofreni (n=30; 19 erkek) tanısı almış yetişkin ve 40 sağlıklı yetişkin (n=40; 31 erkek) oluşturmaktadır. Sosyal biliş SBFT ile; klinik belirtiler Pozitif Belirtileri Değerlendirme Ölçeği(SAPS), Kısa Negatif Belirti Ölçeği(BNSS) ve Tanısal Otizm Spektrum Görüşmesi(DASI) ile değerlendirilmiştir. Etik onay, DEÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’nun 13.06.2023 tarihli, 15 sayılı kararıyla alınmıştır.

Sonuçlar: Yaş açısından gruplar arasında fark [$F(2,96)=16.12$, $p < 0.001$] olup OSB grubu daha gençtir. Eğitim bakımından gruplar benzerdir. SBFT toplam puanı gruplar arasında farklı olup [$F(2,94)=38.10$, $p < 0.001$], sağlıklı bireylerde (Ort.=31.08) şizofreni (Ort.=20.47) ve OSB grubuna (Ort.=23.31) göre daha yüksektir. Azalmış ZK ve ZK yokluğu alt testlerinde anlamlı grup farkları saptanmıştır. Şizofreni grubunun azalmış ZK puanı OSB’ye göre daha yüksektir ($p=0.038$). Aşırı ZK bakımından gruplar benzerdir. Yaş ve cinsiyetin SBFT performansına etkisi yoktur (tüm $p>0.05$). OSB grubunda azalmış ZK puanları DASI dil bozukluğu ($r=0.474$, $p=0.009$) ve DASI toplam puanı ile ($r=0.403$, $p=0.03$) anlamlı ilişkiler göstermiştir.

Tartışma ve Sonuç: Sonuçlar, zihinselleştirme eksikliğinin ve yokluğunun şizofreni ve OSB’nin ortak bir özelliği olduğunu gösterirken bu bozulma şizofrenide daha belirgin düzeydedir. Şizofrenide azalmış ZK becerisinin klinik değişkenlerden bağımsız olması ve OSB’de sözel iletişimdeki yetersizlikler ve hastalığın genel şiddeti ile olan ilişkisi ilgili literatür ışığında tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sosyal biliş, sosyal biliş film testi, şizofreni, zihin kuramı